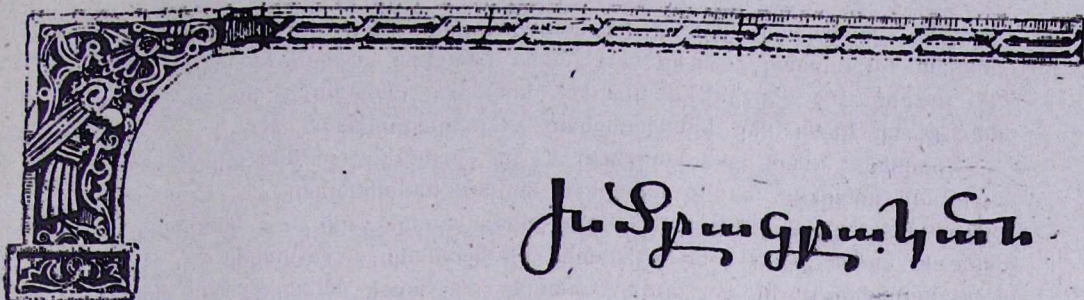

Ի ՍԵՐ ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՄԻՈՒԹՅԱՆ

1. Մեր բազմադարյան Եկեղեցին կազմական մի կանոնագրությամբ օժտելու անհրաժեշտությունը Մայր Աթոռիս մտահոգությունն է եղել դեռևս 1945 թվականից սկսյալ: Փորձեր են կատարվել մի քանի անգամ անցյալում, իսկ վերջին երկու տարիներին Վեհափառ Հայրապետի առաջադրանքով հատուկ մի հանձնաժողով կազմել է նախնական մի նախագիծ, որը կարող է հիմք ծառայել քննարկման:

2. Այս նախագծին պաշտոնական հանգամանք տալուց առաջ, Մայր Աթոռը և հանձնաժողովն ինքը անհրաժեշտ գտան հրավիրել Տանն Կիլիկիո Աթոռը, որպեսզի իր ներկայացուցիչներով մասնակցի նախնական նախագծի քննարկմանը, հանձնաժողովի անդամների հետ միասին, այն հուլիսով, որ միացյալ ուժերով հնարավոր կդառնա ընդունելի ձև տալ կանոնագրության նախնական նախագծին և հետագայում այն կքննարկվի պաշտոնական մարմինների կողմից և ապա ի հարկին կհաստատվի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսից:

3. Մի կանոնագրություն մշակելու հարցը վերջին երկու տարիներին դարձավ թղթակցությանց առարկա երկու Աթոռների միջև: Տ. Տ. Վազգեն Ա Հայրապետը ջերմապես պաշտպանեց մեր Եկեղեցին մի կանոնագրությամբ օժտելու գաղափարը, նաև Մայր Աթոռի ու Կիլիկյան Աթոռի միջև գոյատևող անհասկացողությունները վերացնելու տեսակետից: Ահա թե ինչ էր գրում Տ. Տ. Վազգեն Ա Հայրապետը իր վերջին նամակում ուղղված Տ. Տ. Գարեգին Բ կաթողիկոսին 1985 թ. օգոստոսի 24-ին.

«Հետևաբար կը կրկնեմ իմ առաջարկը որ հաճիք Սուրբ Էջմիածին ուղարկել Ձեր ներկայացուցիչները, որպեսզի մեր Յանձնաժողովի անդամներուն հետ խառն Յանձնաժողով մը կազմած, նախագիծը քննութեան ենթարկեն յօրուած առ յօրուած: Ամէն ինչ վերաքննելի է փոխադարձ համաձայնութեամբ: Ձեր Աթոռը ամէն հնարաւորութիւն ունի այս առթիւ իր տեսակետները ներկայացնելու:

Այս առաջարկով, ես, իբրև Մայր Աթոռի գահակալ, ուղղակի Ձերդ Սրբու-

թեան կը դիմեմ, նաև ճամբայ մը բանալու՝ 1957-էն ի վեր մեր Աթոռներու եղբայրական գործակցութիւնը արգելակող հարցերը լուծելու համար: Այդ էր նաև Փարիզ մեր վերջին հանդիպման երկուքիս բաղձանքը, որ իր արտայայտութիւնը գտաւ մեր հրապարակած հաղորդագրութեան մէջ:...

Որովհետև նման կանոնադրութեան մը մշակումով լուծած պիտի ըլլանք բոլոր այն հարցերը, որոնք առարկան կրնան հանդիսանալ մեր Աթոռներու միջև բանակցութեանց: Ուրիշ խօսքով, միասնաբար ձեպի հետ կանոնադրութեան մը նախագիծին վրայ աշխատիլ՝ կը նշանակէ շարունակել մեր Աթոռներու բանակցութիւնները, լուծելու համար մեր առջև ծառացող հարցերը:...

Յաջողեցանք լաւ, շատ լաւ, չյաջողեցանք՝ կը նշանակէ պէտք է համբերութեամբ սպասենք ի լրումն ժամանակաց»:

4. Մայր Աթոռիս ձայնը ի վերջոյ լսելի դառնալով, Կիլիկիան Աթոռի գահակալը իր երեք լիպտոր ներկայացուցիչները ուղարկեց Ս. Էջմիածին սույն թվի հուլիս ամսին:

Սակայն, ի հուսախաբուրթուն Մայր Աթոռիս, Կիլիկիան Աթոռի լիպտորները եկան ոչ թե մասնակցելու նախնական կանոնագրի քննարկմանը Մայր Աթոռիս հանձնաժողովի հետ, այլ եկան Վապգեն Վեհափառին ներկայացնելու իրենց տեսակետը, թե մեր Եկեղեցին կարիք չունի որևէ կապմական կանոնադրութեան: Կազմվեց համապատասխան արձանագրություն, իսկ վերջում Վապգեն կաթողիկոսը իր ծանր մտահոգությունները հայտնեց այս ժխտական կացության առջև, 1956-ից ի վեր ծայր տված մեր եկեղեցական տագնապի վերաբերյալ վերլուծական մի ակնարկով, որի ձայնագրյալ ժապավենը հանձնըվեց Կիլիկիան Աթոռի ներկայացուցիչներին՝ տանելու համար իրենց հետ Անթիլիաս, ի գիտություն Կիլիկիան Աթոռի գահակալի:

Այս վերջին հանդիպումից հետո ո՛չ Վապգեն կաթողիկոսը, ո՛չ էլ Գարեգին կաթողիկոսը որևէ վերաբերմունք չձևեցին առ այսօր, ոչ էլ որևէ ձևով հրապարակ հանվեց նրանց փոխանակած նամակների բովանդակությունը, անտեղի ու սխալ մեկնաբանությանց դուռ չբացելու համար:

Ավելին՝ Կիլիկիան Աթոռի լիպտորների Անթիլիաս վերադարձից հետո, հուլիսի 18-ին, Վապգեն կաթողիկոսը ստացավ Գարեգին կաթողիկոսի հետևյալ հուսադրիչ հեռագիրը՝ ֆրանսերեն լեզվով:

«Ձեզ խորապես շնորհակալություն ենք հայտնում այն հայրական ընդունելության և հոգատարության համար, որ Ձերդ Սրբությունը ցույց տվեց մեր պատգամավորներին: Աշջյան սրբազանը և Տիար Արզումանյանը իրենց վերադարձին մեզ տեղեկացրին բոլոր խոսակցությունների ընթացքում տիրող սիրո և միության շատ լավ ոգու մասին:

Մենք շարունակելու ենք գործել համաձայնության և համագործակցության ճանապարհով, մեր Մայր Եկեղեցու անասան միությունն ամրապնդելու համար: Սպասում ենք Ձերդ Սրբության բարի լուրերին եղբայրական հարաբերությունների հետապնդման ու վարձացման համար կաթողիկոսական երկու Աթոռների միջև, միակ Եկեղեցու և մի ազգի ծառայության մեջ»:

Ահա սակայն այս օրերին մեր ձեռքը հասան հուլիս և օգոստոս ամիսներին հրատարակված բազմաթիվ աղմկարար խմբագրականներ և հոդվածաշարքեր կուսակցական մամուլի էջերում, հատկապես «Հայրենիք» օրաթերթում, առաջադրված կանոնագրության նախագծի վերաբերյալ, որի մեջ հոդվածների հեղինակները ուզում են տեսնել ինչ-որ դավադրություն Հայ Եկեղեցու և համայն սփյուռքափայության դեմ: Կարդալով այդ բոլորը, վարմացած մնացինք և չկարողացանք հասկանալ, թե «Հայրենիք»-ի խմբագիր-

ները ինչպե՞ս են ծանոթացել չիրապարակված այդ նախագծի բովանդակությանը և հավանաբար նաև Վազգեն կաթողիկոսի վերջին երկու տարիներին Գարեգին կաթողիկոսին հղած նամակներին:

Ահա մի քանի մեջբերումներ «Հայրենիք» օրաթերթի հոդվածներից և խմբագրականներից.

1. «Շուղակներ կը լարուին որպեսզի Սփիւռքը անգլուխ մնայ» (4 հուլիս 1986):

2. «Ձգոյշ դարբնաւոյ դաւերէ...» վերնագրված խմբագրական (10 հուլիս 1986):

3. «Դաւը բացայայտ է... Մայր Աթոռի կողմէ նախաձեռնուած «Հայ Եկեղեցու սահմանադրութիւնը» նորահնար գիւտ մըն է ջնջելու համար ժողովրդապետական սահմանադրական կեանքը...» (18 հուլիս 1986):

4. «Մայր Աթոռը կը ժխտէ կաթողիկոսական անկախութիւնը և իրաւասութիւնները Սոյ կաթողիկոսութեան և կը պահանջէ որ կաթողիկոսութեան իր բոլոր իրաւունքներէն և հանգամանքներէն հրաժարին կիլիկեան թեմերը...» (16 հուլիս 1986):

5. «Հայաստանեայց Եկեղեցին կղերապետութեան մը վերածելու համար գործի լծուած է Մայր Աթոռը իր եպիսկոպոսաց դասով... Սփիւռքը մատնելով համար ազգային, հանրային և ժողովրդավարական կարգուսարքէ սնանկ ամբոխի մը կացութեան և զայն մատնելու համար ամբողջական քայքայումի» («Հայրենիք», 12 հուլիս 1986):

«Հայրենիք»-ի խմբագիրները նման արտառնոց վերագրումներ են կատարում Մայր Աթոռի հասցեին, մեջբերումներ անելով 1958-ին կապված մի նախագծից, որը երբեք հաստատված և ընդունված չի եղել և որը այսօր, երեսուն տարիներ հետո, որևէ այծմեղություն չունի: Մեր օրերին Մայր Աթոռի հանձնաժողովի կողմից պատրաստված նախնական նախագիծը ուրե՛է կապ չունի 1958-ի նախագծի հետ, որ «Հայրենիք»-ը սակայն անպարկեշտություն ունի ներկայացնելու իբրև այժմ նոր պատրաստված նախագիծ:

6. Այս բոլոր խմբագրականների ու հոդվածների մեջ անվերջանալի կրկնություններով խոսվում է Մայր Աթոռի կողմից «Ժողովրդապետական կարգուսարքի» իբր թե վերացման և «կղերապետություն» հաստատելու մասին Հայ Եկեղեցու կյանքում, ինչ-որ բոլորովին չի համապատասխանում իրականությանը: Ապացույց, որ այսօր Ս. Էջմիածնի բոլոր թեմերը, իրենց ներքին կանոնագրությանց համաձայն, ղեկավարվում են ժողովական և ժողովրդավարական կարգ ու սարքով, բացի միայն Արգենտինայի շրջանից, ուր չի կիրառվում ժողովրդավարական կարգ ու կանոն:

Այսօր Սփյուռքի տարածքի վրա չեք գտնի մի թեմ կամ եկեղեցական համայնք, որ ղեկավարված չլինի ժողովական ու ժողովրդավարական կարգով, կապված չլինի ժողովրդի աշխարհական ներկայացուցիչներից, նաև այն մեկ-երկու շրջաններում, ուր գործում են հայրապետական պատվիրակներ, ինչպես օրինակ՝ Փարիզում և Վիեննայում, որտեղ եկեղեցական ղեկավար բոլոր մարմինները ընտրված են ժողովրդավար կարգով:

Հետևաբար, ի՞նչ է այս աղմուկը Ատլանտյանի ափերից, ի՞նչ նպատակ է հետապնդվում և ո՞ւմ օգտին:

Երևում է, որ «Հայրենիք»-ի խմբագիրները, կղերապետության մերժում անելով հասկանում են կուսակցապետության հաստատումը Եկեղեցու կյանքում, ինչ-որ, այո, մերժելի է, և որի հետևանքով այսօր Կիլիկյան Աթոռի շատ ազատամիտ միաբաններ հոգեպես տառապում են:

Ուրեմն, երբ դեռևս վերջնական ձև չի ստացել կանոնագրությունը, ոչ իսկ իբրև նախնական նախագիծ, երբ ամեն ինչ վերաքննելի է, երբ Մայր Աթոռը և Կիլիկյան Աթոռը որոշումի մեջ են ներքին միության և գործակցության ճանապարհի հարթելու համար, հանկարծ հեռավոր Ամերիկայից անպատասխանատու կուսակցական մարդիկ փորձում են փոթորիկ բարձրացնել՝ խափանելու մեր միասնական ճիգերը: Պարոնաչք խմբագիրներ, ո՞վ է ձեզ լիազորել ոստիկանի և դատավորի հովեր առնելու մեր եկեղեցական կանքում, ի՞նչ իրավասություն ունեք ադմինիստրացիայից և հավատացյալ մեր ժողովրդի անունից: Ի սեր Աստուծո, հանգիստ թողեք եկեղեցին ու պաղվեցեք ձեր գործերով: Մեր խորհուրդն է նաև, որ առհասարակ ձեր գործունեության ճանապարհին փորձեք ազգային-եկեղեցական կյանքի իրողությունները տեսնել մեր օրերի լույսի ներքո, դատել կացությունները մեր օրերի ճշմարիտ տվյալներով, գործել մեր մայր երկրի ու ժողովրդի գերագույն շահերի գիտակցությամբ, թոթափելով ձեր վրայից՝ նախապատերապման անցողիկ վերիվայրումները և շփոթ մտայնությանց հետքերը:

7. Եկեղեցու շահը պահանջում էր, որ կանոնագրության նախնական նախագծի հետ կապված թղթակցությունները առաջիմ գոնե չհրապարակվեին մինչև վերջնական ելրակացության հանգեը: Մեր կարծիքով, «Հայրենիք»-ի խմբագիրների սանձալեծած ադմինարա խաչակրությունը ուղղակի վնասաբարություն է մեր եկեղեցու դեմ, Մայր Աթոռի դեմ ու նաև Կիլիկյան Աթոռի հեղինակության դեմ:

Բայց քանի որ արդեն կարևոր չափով հրապարակ են հանվել կանոնագրի վերաբերյալ արտառոց տեսություններ և անճիշտ ու անարդար մեկնություններ, խմբագրությունն պարտավոր է զգուս հրապարակել Վազգեն կաթողիկոսի և Գարեգին կաթողիկոսի միջև փոխանակված նամակները, կանոնագրի նախագծի պատրաստության վերաբերյալ, ինչպես նաև լրիվ արձանագրությունը հուլիսի 7-ի և 8-ի նիստերի, Կիլիկյան Աթոռի փազորների ներկայությամբ:

Այս փաստաթղթերը հրապարակում ենք՝ լուսաբանելու համար մեր եկեղեցու հոգևորական դասին և ժողովրդին:

8. Մայր Աթոռի և Կիլիկյան Աթոռի հարաբերությանց վերջին երեսուն տարիների տագնապալի ճանապարհին, անցյալ հուլիսին Կիլիկյան Աթոռի պատգամավորների ներկայացրած տեսակետները նկատում ենք մի հանգրվան, սակայն ոչ վերջին հանգրվանը: Մեր Աթոռների միջև կանոնական միության ու եղբայրական գործակցության վերականգնումը այնքան կենսական կարևորություն ունի մեր եկեղեցու և մեր աշխարհացրիվ պանդուխտ ժողովրդի համար, որ բոլորս պարտավոր ենք ճանապարհներ որոնել իրականացնելու այդ միությունն ու գործակցությունը:

Հայրենի սրբազան հողի վրա, Սուրբ Լուսավորչի Իջման տեղում հաստատ խարսխված Մայր Աթոռը, հարազատ ժողովրդի ծոցում, մտում է միշտ լավատես, ու հավատում է, որ վաղ թե ուշ իրականանալու է բոլորիս ու բոլորի բաղձանքը, Ամենայն Հայոց Սուրբ Էջմիածնի օրհնության ներքև համախմբված տեսնելու համայն մեր եկեղեցին, համայն մեր հավատացյալ ժողովուրդը:

«Այսուհետև եղբարք, ողջ լերուք, հաստատուն կացեք, մխիթարեցարուք, միաբան լերուք, խաղաղութիւն արարեք. և Աստուած խաղաղութեան և սիրոյ եղիցի ընդ ձեզ» (Ա Կորնթ. ԺԳ 11):

Ս. ԳԱՅԱՆԵ ԵԿԵՂԵՑԻ